

حسین دهشیار*

الگوی امنیتی در خاورمیانه

چکیده:

برای حیات بخشیدن به امنیت (بقاء)، هر بازیگری به ضرورت می‌باید الگوی امنیتی مناسب با ویژگیهای داخلی و شرایط بین‌المللی را برای خود ترسیم کند. کشورهای خاورمیانه هم از این امر مستثنی نیستند. الگوی امنیتی حاکم بر منطقه مبتنی بر مکانیزم توازن قواست. اما الگوی امنیتی مبتنی بر توازن قوای لحاظ وجود بحرانهای سه‌گانه داخلی در اکثر قریب به اتفاق کشورهای منطقه و به لحاظ حضور وسیع و گسترده قدرت هژمون جهانی در منطقه، قادر به این نبوده است که شرایط مطلوب برای بالا بردن ضربی امنیتی و تقویت بقاء را به وجود آورد.

کلیدوازه‌ها: الگوی امنیتی، بحران، مشروعیت، وابستگی متقابل، توازن قوای همکاری

واشتراک مساعی

* استادیار علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی

فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال چهاردهم و پانزدهم، شماره ۴ و ۱، زمستان ۱۳۸۶ و بهار ۱۳۸۷، صص ۴۱-۶۰

مقدمه

هدف حیات بخش هر الگوی امنیتی شکل دادن به نظم است. در چارچوب نظم به عنوان یک پدیده است که این امکان به وجود می‌آید بازیگر از این فرصت برخوردار شود تا بتواند به ذهنیت خود در تمامی قلمروها جامه عمل بپوشاند. بازیگران در صحنه بین المللی به گونه‌های متفاوت از هم متمایز هستند. این نیز بسیار طبیعی است. مؤلفه‌های شکل دهنده قدرت کشورها از نقطه نظر کیفی و کمی با هم متفاوت می‌باشند. ظرفیتها و ساختارهای داخلی از درجات گوناگونی از پیچیدگی و کارآمدی برخوردار می‌باشند. نقشی که کشورها در صحنه گیتی ایفا می‌کنند، میزان نفوذ و رخنه‌ای که دارند و میزان پرستیژ و اعتبار آنها، پر واضح می‌سازد که از تفاوت‌های عدیده و عمدۀ ای برخوردار باشند. با درک این واقعیت‌هاست که متوجه می‌شویم چرا الگوهای امنیتی یکسان به وسیله بازیگران ترسیم نمی‌شود و اینکه چرا الگوها مداوماً در معرض تحول و دگرگونی هستند. سؤالی که مطرح می‌شود، این است که الگوهای امنیتی در خاورمیانه با درک اینکه تفاوت‌های فراوانی بین کشورهای منطقه وجود دارد، چه می‌باشد؟ کشورهای منطقه مطلوب‌ترین الگو را آن یافته‌اند که دولت محور است و تأکید را بر اولویت توانمندیهای نظامی می‌گذارد. اینکه چرا این دو مؤلفه کلیدی هستند، بیش از هر چیز به ضرورت واقعیت‌های حاکم در داخل این جوامع بستگی دارد. کیفیت ساختارها، نهادها، ارزشها و تعاملات در درون کشورهای منطقه، در عین حال سبب شده است که منطقه در کلیت خود بسیار آسیب‌پذیر در برابر فشار بین المللی، حضور بازیگران برتر جهانی در منطقه به شکل وسیع و به شدت غیر مرتبط در گفتمانهای بین المللی در رابطه با مدیریت تعاملات بین المللی و از همه مهم‌تر، کیفیت این تعاملات گردد. بنابراین، پر واضح می‌گردد که یک رابطه تنکاتنگ بین محوریت دولت و قدرت نظامی در حیات بخشیدن به الگوهای امنیتی به وسیله کشورهای منطقه و آسیب‌پذیری به شدت فزاینده آنان در برابر بازیگران برتر فرمانمنطقه‌ای، وجود دارد. این کشورها، بدون اینکه توجهی به فضای بین المللی داشته باشند، الگویی را انتخاب می‌کنند که الزامات درونی آنها را دیکته می‌کند، که این خود باعث ناکارآمدی و شکنندگی الگوها از همان نقطه آغازین می‌گردد. اگر واقعیت‌های

جهانی نادیده گرفته شود، نمی‌توان نظم را برقرار کرد و اگر شکنندگی وسیع و فزاینده داخلی انکارپذیر باشد، نمی‌توان انتظار داشت نظم کارآمد باشد.

ستونهای سه‌گانه الگوی امنیتی

هدف غایی هر بازیگری، تداوم بقاء است، به همین روی ماهیت هر الگوی امنیتی بر این اساس شکل می‌گیرد که این مهم را تجلی سازد. عناصر به وجود آورnde ارزشمندترین کالایی که هر ساختار سیاسی در پی آن است، یعنی بقاء، متشكل از بهره مند بودن از استقلال، برخورداری از یک پارچگی ارضی، استقرار ارزشها یا ایدئولوژی مطلوب نظر و حفظ حاکمیت در تمامی ابعاد آن است. دستیابی به آزادی در حیطه تصمیم‌گیری، آرامش خاطر به لحاظ مصونیت فیزیکی، تقارن روانی با کلیت جامعه به جهت جهان‌بینی هم‌سو و در اختیار داشتن قدرت رخنه در سرتاسر جامعه به معنای تأثیرگذاری در چگونگی حیات یافتن تعاملات اجتماعی و کیفیت این تعاملات، خواست هر بازیگری است. پس اگر هدف هر بازیگری تحقق بقاء است، به ضرورت توجه می‌باشی متوجه محیط بیرونی هم بشود؛ چرا که بر همگان واضح است که «در طول تاریخ و قرون، فشارها برخاسته از فرامرزها، تأثیر تعین کننده بر ساختار داخلی داشته‌اند».^۱ این بدان معناست که راهبرد مبتنی بر تداوم بقاء به ضرورت می‌باشی برای اینکه در تحقق مبنای بنیادی خود موفق شود، متوجه تبیین شرایط داخلی و بین‌المللی گردد و اینکه هر دواز هم متأثر می‌شوند، هرچند که میزان و کیفیت تأثیرپذیری بستگی فراوان به دوره تاریخی، حجم توانمندی، جایگاه بین‌المللی، چارچوب مشروع و تأثیرگذار ارزشی در گستره گیتی و توزیع قدرت و به عبارت صحیح‌تر، چگونگی توزیع قدرت در سطح سیستم دارد. کشورهای خاورمیانه به مانند هر بازیگر بین‌المللی در وهله اول به تداوم بقاء فکر می‌کنند. در عین حال، مانند هر بازیگر دیگری در صحنه تعاملات جهانی، ساختار قدرت در این جوامع باید توجه را معطوف به این بکند که اصل سامان‌دهنده تعاملات بین‌المللی چه چیز می‌باشد. بقاء در خلاء شکل نمی‌گیرد، بلکه در بطن محیط حیات می‌یابد. کیفیت محیط بین‌المللی نقش اساسی در این دارد که تصمیم‌گیرندگان چه نوع

الگویی را بهینه‌ترین، در راستای تأمین بقاء تصور می‌کنند. پر واضح است که برای تداوم بقاء نیاز به امنیت برای بازیگر است؛ چرا که در بطن امنیت است که ابزار لازم برای تبلور بقاء شکل می‌گیرد. پس برای ایجاد امکان تصمیم‌گیری آزاد، مصنونیت فیزیکی، ارتقاء ارزشی و یا ایدئولوژی که حیات بخش هویت می‌باشد و ملموس ساختن حاکمیت به کشورهای خاورمیانه، واجب است که الگوی امنیتی مناسب را ترسیم سازند. رهیافت‌های متفاوتی برای میسر نمودن فزون‌ترین میزان امنیت و به تبع آن الگوی امنیتی متناسب وجود دارد. اینکه کدامیں یک از این رهیافت‌ها بهینه‌ترین است و خواست کشورهای منطقه را برآورده می‌سازد، باید با توجه به سه معیار ارزیابی شود. الگوی امنیتی بهینه است که «عملی» و به عبارتی «شدتی» باشد. خواست تصمیم‌گیرندگان محققًا کلیدی است، اما این ضرورت است که چارچوبی دنبال شود که مبتنی بر واقعیتها باشد، هرچند ممکن است به هیچ وجه مطلوب نظر رهبران سیاسی که در تحلیل نهایی مسئولین مشخص نمودن ماهیت الگوی امنیتی هستند، نباشد. منابع داخلی و حدود و کیفیت آن باید به این توجه داشته باشند که، ظرفیت ساختار سیاسی برای بسیج منابع در نظر گرفته شود و عمق و وسعت گسلهای موجود در اجتماع مورد تعمق قرار گیرد. در بعد بین المللی هم باید نگاه متوجه این نکته باشد که اصل سامان دهنده تعاملات بین المللی چه می‌باشد. بازیگر و یا بازیگران مطرح چه منافعی را در سطح بین المللی و منطقه‌ای برای خود ترسیم ساخته‌اند و کشورهای منطقه و به خصوص بازیگران مתחاصم، چه رابطه‌ای با بازیگران تأثیرگذار فرامنطقه‌ای برقرار کرده‌اند. توانمندیهای داخلی در تمام ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و نظامی واز سوی دیگر، چینه‌بندی قدرت در سطح بین المللی باید به ارزیابی گرفته شوند و براساس آن الگوی امنیتی متناسب تدوین گردد. الگوی امنیتی عملی، آسیب‌پذیریهای داخلی را برجسته نمی‌سازد و توجیه اخلاقی برای قدرتهای بزرگ و به خصوص بازیگران بزرگی که سیاستهای خصم‌مانه را پی‌گرفته‌اند، به وجود نمی‌آورد که حضور خود را در منطقه بیان کنند. ارزشها و معیارهای شخصی تصمیم‌گیرندگان در چارچوب واقعیتها، باید به ایفای نقش در شکل دادن به الگوی امنیتی پردازند، نه اینکه مبنایی باشند بر اینکه واقعیتها به تحریف گرفته و یا اینکه نادیده

انگاشته شوند. مؤلفه‌های قدرت بازیگران مطرح که در منطقه حضور دارند، به خصوص بازیگرانی که سیاستهای خصمانه را انتخاب کرده‌اند، کاملاً در نظر گرفته و توجه شوند و اینکه چه ویژگیهایی در داخل کشور است که به افزایش توانمندیهای بازیگران مؤثر نظام بین الملل در رابطه با منافع کشور منجر می‌شود. توجه باید معطوف به «قدرت، منافع و ائتلافها گردد»^۲ تا بتوان الگوی امنیتی عملی را ترسیم ساخت. با در نظر گرفتن اینکه توانمندیها، گسلها و ارزشها در داخل مداوماً به لحاظ تحولات اقتصادی، نواوریهای فناورانه و جابه‌جایی نخبگان مستعد تغییر می‌پذیرند و با در نظر گرفتن این واقعیت که صحنه جهانی به جهت سیال بودن توزیع قدرت مداوماً در بستر تحول است، الگوی امنیتی عملی است که این واقعیتها را در فرایند حیات یافتن اهمیت کافی مبذول می‌دارد. الگوی امنیتی برای اینکه ویژگی بهینه بیابد، باید در کنار عملی و شدنی بودن، «متنااسب» با اهداف بیان شده به وسیله ساختار سیاسی باشد. هر کشوری با توجه به درکی که از منافع خود دارد، مجموعه‌ای از اهداف را برای خود معین و مشخص می‌کند و عزم را در این راستا قرار می‌دهد که این اهداف را متبلور سازد. بازیگر در وهله اول باید به یک تعریف کلی و جامع از منافع که قابل قبول برای کلیت جامعه است، دست یابد. برای اینکه تنش در جامعه به وجود نیاید و ساختار قدرت با چالش مواجه نگردد، ضروری است که معیاری قابل قبول به وجود آید که براساس آن اهداف مشخص شوند؛ ضرورت وجود معیار از آن جهت است که از تفرقه و تعارض درون اجتماعی جلوگیری شود. این معیار در طول تاریخ چیزی جز منافع ملی نبوده است. منافع ملی از یک سو باید به عنوان دارایی عینی و قابل اندازه گیری مطرح گردد و از سوی دیگر، به عنوان نماد هنگاری نگریسته شود.^۳ منافع ملی به عنوان معیار از این قابلیت برخوردارند که به اهداف، انسجام و هماهنگی دهنده و از سویی دیگر، یک ارتباط اندام وار بین ویژگیهای داخلی و اهداف در صحنه بین المللی به وجود آورند. اهدافی که در رابطه با منافع ملی حیات پیدا کنند، این تمایز را می‌یابند که مقبولیت عمومی را کسب و حمایت روانی مورد نیاز برای موفقیت هر هدفی را به صحنه می‌آورند. ضرورت تناسب الگوی امنیتی و هدف در این است که بتوان حداکثر بهره را از ظرفیتهای روانی جامعه که الزامی برای مشروعیت بخشیدن به الگوی امنیتی است،

به دست آورد. اهداف هستند که معین می سازند ساختار سیاسی چه خواستهایی را در منطقه و جهان دنبال می کند. اهداف که در چارچوب میزان توانمندیها، ارزشها و اراده و خواست تصمیم گیرنده‌گان شکل می گیرند، جهت گیری خط مشی ها را متجلی می سازند. الگوی امنیتی باید در رابطه با این اهداف شکل بگیرد تا یک پارچگی مطلق در بدن سیاسی درخصوص اینکه دشمنان و دوستان که امین بازیگران هستند و چه سیاستهایی را در قبال آنها باید به صحنه آورد، شکل بگیرد. تناسب الگو و هدف از آن روی الزامی است که از یک سو، کارآمدی اهداف را به حداکثر می سازند و از سویی دیگر، الگوی امنیتی را وجاها ملی می بخشد و برای کشورهای دوست و دشمن معزز می سازد که الگو بازتاب ظرفیتها، گسلها، ارزشها و اراده کلیت جامعه می باشد و تداوم آن ضرورت بقای جامعه است و به همین روی پیاده سازی آن خواست ملی است. برای حیات بخشیدن به یک الگوی امنیتی بهینه، ویژگی دیگر در این است که الگوی مورد نظر «اعمال پذیر» باشد. این بدان معناست که نخست اینکه، جامعه آن را مشروعیت بخشد؛ دوم اینکه، در صحنه منطقه ای و جهانی تعارض سازمان یافته و استحکام یافته در رابطه با آن حیات نیابد. الگوی امنیتی برای اینکه اعمال پذیر باشد، نیازمند وجود اراده در بین مردم و تصمیم گیرنده‌گان است. تنها در صورتی این سهم حاصل می شود که مردم و صاحبان قدرت به تعریف هم سواز منافع ملی برسند و تعامل دوجانبه بین آنها برقرار شود. باید یک تعریف در شکل حداقل آن از دشمنان وجود داشته^۵ و یک اجماع نظر نسبی درخصوص منافع ملی در بین رهبران و مردم قابل رؤیت باشد. نیاز به این است که منابع چهار گانه موجودیتی، حیاتی، اساسی، حاشیه‌ای^۶ از دید رهبران و مردم به یک شکل هم سو، تعریف و طبقه‌بندی شوند. تعامل دو سویه تنها در شرایطی امکان پذیر است که مشروعیت ساختار سیاسی در بین مردم وجود داشته باشد و از دید آنان، رهبران نه بر اساس منافع قوی، قبیله‌ای، زبانی و شخصی بلکه در چارچوب منافع ملی است که به ترسیم دوست و دشمن در منطقه و در صحنه جهانی می پردازند. وجود این ویژگی، پر واضح است که منابع داخلی مورد نیاز برای قابلیت و وجاها بخشیدن به الگوی امنیتی را به وجود می آورد. در عین حال الگوی امنیتی برای اینکه اعمال پذیر باشد، باید با بازیگران مطرح بین المللی به خصوص آنها یکی که

در منطقه حضور فعال و همه گیر دارند، تدوین و طراحی گردد. از این جهت، ضروری است که به خواست و نیات بازیگران مطرح توجه شود که آنان جایگاه خود را به جهت الزامات سیستم بین الملل یافته‌اند و سیستم، ترجیحات خود را جدا از اینکه بازیگران چه تصمیمی می‌گیرند، تحمیل می‌کند. این بدان معناست که الگوی امنیتی تنها در صورتی به اهداف مشخص شده می‌رسد که ارزشها و اولویتهاي سیستم را مدنظر قرار دهد. هرگونه تعارض به این معناست که احتمال موققیت الگوی امنیتی به شدت وسیعی کاوش می‌یابد. نتایج رقم خورده برای بازیگران، به شدت به عملکرد سیستم مربوط می‌گردد که این، اعتبار و اهمیت سیستم را در حیطه روابط بین الملل به نمایش می‌گذارد.^۹ بازیگران مطرح در واقع مسئولیت تداوم و اجرای ارزشها و رویه‌های مورد نظر سیستم را برعهده دارند و به همین روی الگوی امنیتی هنگامی قابلیت پیاده سازی را پیدا می‌کند که در تقابل با سیستم نباشد؛ چراکه اگر چنین حادثه‌ای به وقوع بپیوندد، بعید است که الگوی امنیتی به مرحله پیاده سازی برسد. با در نظر گرفتن مطالب ذکر شده، به این نتیجه می‌رسیم که الگوی امنیتی تنها در صورتی تحلی بیرونی می‌یابد که سه ستون ضروری برای شکل گیری آن یعنی اصل تناسب، امکان‌پذیر بودن و اعمال‌پذیر بودن، حاضر باشند. اما این اصول برای اینکه حیات یابند، باید بر چارچوب یک تئوری استوار باشند تا ماهیت آنها مشخص شود. برای اینکه ماهیت شکل بگیرد، باید این اصول را مبتنی بر یک رهیافت فکری خاص نمود؛ چراکه هر رهیافتی محققًا اولویت را به تعریف خاصی از امنیت و چگونگی شکل گیری آن می‌دهد. الگوی امنیتی که براساس معیارهای رهیافت‌هایی حیات یابد، تأکید را به انباشت قدرت و به ویژه قدرت نظامی می‌گذارد. براساس این رهیافت، الگویی موفق می‌شود که براساس انباشت فزاینده قدرت سخت افزاری یعنی قدرت نظامی بنا گردد. در این دیدگاه هدف نباید کسب قدرت مطلق باشد، بلکه قدرت ماهیت نسبی دارد و در رابطه با میزان قدرت دیگر بازیگران حجم قدرت باید تعیین شود و قدرت مطلق وجود ندارد. الگوی امنیتی از این دیدگاه ضرورت دارد که به ائتلافها توجه بکند. یکی از راههای افزایش قدرت، وارد شدن به ائتلافها با قدرتهایی است که هدفهای مشابه دارند و یا اینکه دارای دشمنان مشابه هستند. در این رهیافت کمترین توجهی

به ایدئولوژی می شود. آنچه در حیات بخشیدن به ائتلافها و شراکتها باید مورد توجه واقع شود، تقارن منافع می باشد. در این دیدگاه، ائتلافها سیال هستند و با توجه به شرایط محیطی و دگرگونی در توزیع قدرت باید حیات یابند. توجه باید معطوف به یک پارچگی ارضی قدرت نظامی و محوری بودن دولت شود.^۷ رهیافت دیگر که براساس آن الگوی امنیتی می تواند شکل بگیرد، چارچوب نظری کانتی است. رهیافت کانتی بنا را براین قرار می دهد که الگوی امنیتی بهینه امنیت ملی را تعریفی بسیط باید ارایه دهد. امنیت نه تنها برخاسته از انباشت قدرت نظامی است، بلکه دارای بعد انسانی و نرم افزاری هم می باشد. در این تعریف، الگوی امنیتی مطلوب و کارآمد باید امنیت انسانی شهروندان را در نظر بگیرد. این فقط دولت نیست که بازیگر مطرح در صحنه بین المللی است، بلکه بازیگران غیردولتی که دارای نقش در جامعه مدنی هستند از اهمیت برخوردارند و باید به آنها به عنوان عناصر و مؤلفه های تعیین کننده تأثیرگذار توجه معطوف شود. الگوی امنیتی باید براساس این منطق شکل بگیرد که بازیگران مواجه با مشکلات همسان هستند و در نتیجه باید به راه حل های مشترک بسنده کنند. منافع ملی بازیگران در تعارض نیستند، بلکه مکمل یکدیگرند. از طریق همکاری و نه رقابت بین بازیگران است که منافع تأمین می شود و الگوی امنیتی مطلوب آن است که براساس درک نیاز به همکاری و قبول اینکه منافع مشترک وجود دارد، به وجود آید.

رهیافت کانتی که خصلتی لبیرال دارد، همکاری را اساس و محور هر تعامل و هرگونه چارچوبی قرار می دهد.^۸ رهیافت دیگری که الگوی امنیتی می تواند براساس منطق نظری آن شکل بگیرد، رهیافت «گروسنی» است که تأکید را بر اولویت معیارهای اخلاقی و حقوقی می گذارد. در این دیدگاهها تعامل بازیگران در صحنه جهانی باید براساس یک سری رویه ها، قوانین، ضوابط و ارزشهای مشترک و توافق شده که هدفش ارتقاء حیات انسانهاست، به وجود آید. در این چارچوب، الگوی امنیتی باید براساس معیار ارتقاء رفاه مردم حیات باید و اینکه بازیگران ذاتاً از هم سویی و اشتراک منافع برخوردارند و منافع آنان کمترین تعارضی را به نمایش می گذارد. این رهیافت که ماهیتی اخلاقی و حقوقی دارد، دولتها را تنها یکی از بازیگران می داند و توجه را معطوف به عناصر و عوامل شکل دهنده جامعه مدنی می سازد.

آنچه این رهیافت را متمایز می‌سازد، خصلتهای اخلاقی و انسانی آن است.^۹

در منطقه خاورمیانه، رهیافت غالب پر واضح است که رهیافت هابزی می‌باشد. این بدان معناست که رهبران و نخبگان تصمیم گیرنده در صحنه سیاست خارجی، براساس این درک به تعریف دنیا می‌پردازند که بالاترین ارزش همان قدرت نظامی است. در این تعریف، عنصر محوری در صحنه بین المللی دولتها هستند که دارای منافع متعارض می‌باشند. ذهنیت اکثر قریب به اتفاق تصمیم گیرنده‌گان بر این محور بنا شده است که کشورها دارای منافع متعارض هستند و بهترین روش برای حیات بخشیدن به امنیت، انباشت مدام قدرت است؛ البته توجه شود که اینجا معطوف به توانمندی نظامی و درک سخت افزاری از قدرت است. کشورهای منطقه الگوی امنیتی مطلوب را آن یافته‌اند که بر اساس فزون‌تر ساختن جایگاه بازیگر باشد. بر اساس همین درک است که منطقه‌آسیای جنوب غربی یکی از نظامی‌ترین مناطق در خارج از جهان غرب می‌باشد. حجم وسیعی از منابع کشورهای منطقه به بودجه نظامی تخصیص داده شده است؛ چرا که تعریف مشروعیت یافته رابطه مستقیم بین امنیت و قدرت نظامی برقرار می‌سازد. با توجه به این واقعیت که هدف اکثر این بازیگران استحکام موقعیت نظامی خود در منطقه است، شاهد حضور گسترده نیروهای خارجی در منطقه هستیم. بسیاری از کشورهای منطقه، نزدیکی به یکی از قدرتهای مطرح را چه از طریق خرید تسليحات و چه از طریق واگذاری پایگاهها، یکی از پایه‌های حیات دهنده الگوی امنیتی خود قرار داده‌اند. در چارچوب رهیافت هابزی، یکی از راههای ایجاد توازن در قبال دیگر بازیگران در منطقه که ضرورتاً دارای منافع متعارض هستند، افزایش قدرت از طریق نزدیکی به منابع خارجی است. به همین روی، کشورهای مطرح بین المللی نقشی به مراتب وسیع‌تر از گذشته در منطقه بازی می‌کنند و کشورهای منطقه بیش از همیشه وابسته به این قدرتها گشته‌اند. الگوی امنیتی غالب در منطقه همانا الگوی هابزی است که تأکید فراوان بر قدرت نظامی دارد و توجه قلیلی به بعد انسانی امنیت می‌کند. به همین روی است که بسیاری از بازیگران منطقه‌ای در داخل جوامع خود، ناتوان از این بوده‌اند که گسلهای متعدد و عمیق را برطرف کنند. هرچند این کشورها از قدرت نظامی برخوردار هستند، اما دارای ضعفهای

گسترده داخلی هستند که منجر به تضعیف کارآمدی الگوهای امنیتی که در منطقه وجود دارد، گشته است. در شرایط امروز جهانی که به جهت فقدان نزعهای ایدئولوژیک در سطح بین المللی به شدت متمایز از دوران جنگ سرد است، باید متوجه بود که انحصار تأکید بر قدرت نظامی دیگر جوابگو نیست. سیاست جهانی به طور بنیادی به دو شکل تغییر یافته است: اول اینکه، به طور اساسی در اطراف خطوط فرهنگی و تمدنی باز چینه بندی شده است؛ دوم اینکه، سیاست بین الملل همیشه درباره قدرت است. روابط بین الملل به موازات این بعد حیاتی در حال تغییر می‌باشد.^{۱۰} الگوی امنیتی که در صدد است از طریق توازن قوا به امنیت خود شکل دهد، دیگر کارآمد نیست. یعنی اینکه هزینه‌هایی را که باید تقبل کرد برای اینکه بتوان به منافع تعریف شده دست یافت، بسیار فزون تر از دستاوردهاست. الگوی امنیتی مبتنی بر مؤلفه‌های رهیافت‌هابزی که توازن و وابستگی به قدرتها بزرگ را که به لحاظ خرید تسليحات ایجاد می‌شود، دنبال می‌کند، از ظرفیت ضروری برای حیات بخشیدن به امنیت ناتوان است. در اینکه توازن قوا یکی از قبیمی ترین مفاهیم در ادبیات روابط بین الملل است، شک و تردیدی نیست، اما با حدوث دو پدیده جهانی شدن و هژمونی لیبرال دیگر تلاش برای توازن ضرورت خود را از دست داده است. توازن قوا به لحاظ تاریخی برخاسته از وجود «... رقابت‌ها و تعارضات قدرتها بزرگ و مهم تراز همه ... جنگهای جهانی می‌باشد». ^{۱۱} امروزه دیگر رقابت خصم‌انه و دشمنانه بین بازیگران مطرح وجود ندارد و رقابت کاملاً ماهیت غیرحذفی پیدا کرده است. در عین حال به جهت افزایش اهمیت سرمایه در تولید کالا و اینکه سرمایه مرز نمی‌شناسد و سیال است و همیشه در جایی که فزون ترین برگشت را دارد و در فضایی که امنیت دارد خود را پدیدار می‌سازد، الگوی امنیتی برخاسته از درک هابزی قادر به این نیست که منافع را به گونه‌ای بهینه تأمین سازد. کشورهای منطقه که غالب آنها الگوی امنیتی قدرت نظامی محور را مینهادند، قادر نخواهند بود که امنیت خود را که مبنای حیات بخش هر الگویی است، شکل بدهند. به همین روی است که حضور کشورهای برتر سیستم بین الملل در منطقه افزایش یافته است و در نتیجه امنیت کشورهای منطقه به شدت با خطر مواجه است. الگوی امنیتی باید با توجه به ویژگیهای شرایط بین المللی به عنوان یکی از

ستونهای حیات بخش شکل بگیرد. الگوی امنیتی هابزی که در منطقه غالب است، از این ویژگی بری است و در نتیجه نمی‌توان انتظار داشت که امنیت در شکل مطلوب آن برای بازیگران منطقه فرصت تجلی پیدا کند.

نظم، بحران و الگوی امنیتی

وجه مشخصه ویکسان تمامی بازیگران در صحنه بین المللی جدا از کیفیت جایگاه بین المللی، بدون توجه به ویژگیهای داخلی و بدون در نظر گرفتن حجم قدرت تداوم بقاست. به همین روی است که باید آگاه بود هر اقدامی که برای بقای دولت مهم است، به ضرورت توجیه خاص خود را می‌یابد.^{۱۲} تمامی تئوریهای روابط بین الملل با اتفاق نظر در این مبحث آغاز می‌شوند که ضرورت حیاتی همانا بقاء است. این نظر ماکیاولی که از مقبولیت فزاینده‌ای برخودار است، باید مورد توجه قرار گیرد که اصولاً هر اقدامی که برای بقای دولت اهمیت دارد، به ضرورت توجیه آن را باید در بطن نیاز به بقاء یافتد.^{۱۳} برای دستیابی به بقا در کنار محدود ساختن خشونت در صحنه روابط بین الملل، ضروری است که در ابتدا نظم ایجاد شود. تنها بر بستر نظم است که این فرصت برای بازیگر حیات می‌یابد تا عناصر ضروری برای تداوم بقای را سامان دهی کند. نظم چیزی نیست جز یک «الگوی کنشی» که اهداف اولیه و اساسی جامعه دولتها یا جامعه بین الملل را تداوم می‌دهد.^{۱۴} نظم این مهم را ایجاد می‌کند که با شکل دادن به یک سری ترتیبات رسمی و غیررسمی، تعامل بین بازیگران قابل پیش‌بینی شود. البته باید توجه داشت که نمی‌توان گفت نظم وجود دارد و یا اینکه وجود ندارد، و با توجه به اینکه نظم یک فرایند است، پس ضروری است که صحبت از میزان نظم کرد. نظم براساس یک سری از هنجارها شکل می‌گیرد که حیات بخش معیارهای رفتاری است.^{۱۵}

الگوهای امنیتی به این لحاظ شکل می‌گیرند که نظم را متجلی سازند. با توجه به اینکه امروزه در مقام مقایسه با اروپای غربی دوران جنگ سرد، قاره آسیا به لحاظ وسعت گسلها، گستردگی فقر و رقابت تسلیحاتی خطرناک‌تر جلوه می‌کند،^{۱۶} نیاز شدیدتری احساس می‌شود نظمی برقرار شود که بتواند موفق به مدیریت این محیط بی ثبات شود. «بی ثباتی ...

یک احتمال قطعی در آسیاست.^{۱۷} برای جلوگیری از اینکه بی ثباتی منجر به بحران امنیتی گردد، الگوی امنیتی باید به گونه‌ای ترسیم گردد که به بهترین وجهی نظم را سامان دهد. راههای متفاوتی برای رسیدن به نظم است. دستیابی به «هزمونی» مطلوب‌ترین چارچوب از نقطه نظر هر بازیگر است. هزمونی هنگامی تحقق می‌یابد که «نظم طبیعی چیزی جهانشمول به نظر برسد»^{۱۸} و چون این مهم به سختی حاصل می‌شود، دستیابی به آن کمتر امکان دارد. کشورهای خاورمیانه به دلایل خیلی واضح از این امکان برخوردار نیستند که الگوی امنیتی خود را برپایه دستیابی به هزمونی منطقه‌ای حیات دهند. کشورهای منطقه، اوج گرفتن یکی از بازیگران در منطقه به عنوان قدرت هزمون را پذیرا نیستند. این اعتقاد در منطقه وجود دارد که ثبات هنگامی محتمل‌تر است که تعداد بازیگران مطرح در منطقه کثیرتر باشد. این در راستای تئوری ثبات مبتنی بر ساختار چندقطبی است.^{۱۹} اصولاً برای ایجاد والگوی امنیتی مبتنی بر هزمونی، ضرورت اولیه بهره‌مند بودن کشور خواهان هزمونی از حاکمیت غیر مشروط است. آنچه در بسیاری از کشورهای منطقه به وضوح قابل رویت است، فقدان وجود حاکمیت به مفهوم عملی آن می‌باشد. یعنی اینکه در بسیاری از کشورهای منطقه ما شاهد «برتری و اقتدار مطلق نیستیم»^{۲۰} که تجلی گر وجود حاکمیت در شکل عملی آن باشد. آنچه در بسیاری از کشورهای منطقه تحت عنوان حاکمیت وجود دارد، همانا حاکمیت حقوقی است که از نظر قوانین بین‌المللی مبنای حاکمیت است. معضل کشورهای منطقه این است که از نفوذ کامل در کشورهای خود برخوردار نیستند و بر تمامی جغرافیا چه از نقطه نظر ارزشی و چه از نظر سیاسی، کنترل کامل را دارا نیستند. راه دیگر برای تحقق نظم، حیات بخشیدن به «وابستگی متقابل» بین کشورهای منطقه از طریق گسترش مبادلات اقتصادی در میان آنان است. با در نظر گرفتن اینکه سیستم بین‌الملل حاکم مترادف با یک «دیوانه خانه»^{۲۱} است و امکان نزاع مداوماً خودنمایی می‌کند، برقراری ارتباطات اقتصادی گستردۀ، منافع کشورها را به یکدیگر گره می‌زند و رفاه هریک را به رفاه دیگری متصل می‌سازد. این باعث می‌شود که برای از دست ندادن منافعی که از وابستگی متقابل اقتصادی ناشی می‌شود، به جنگ و منازعه برای ایجاد امنیت متولّ نشد. وابستگی متقابل به این معناست که اهمیت و

نقش تصرف سرزمینهای دیگر برای کسب منابع، عملًا از معادلات حذف شده است. از سویی دیگر، چون مبادلات گسترده دوجانبه اقتصادی منجر به بهره مند شدن گروههای مختلف در جامعه می‌شود، آنانی که فزون‌ترین نفع را می‌برند، برای تداوم آن تمامی تلاش را به صحنۀ می‌آورند تا نظام مختل نشود.^{۲۲} معضل کشورهای منطقه در این است که آنان دارای اقتصاد مکمل نیستند و اکثر قریب به اتفاق آنان دارای اقتصاد استخراجی نمی‌باشند که این، آنان را مجبور می‌کند شریک تجاری را در غرب که خواهان منابع آنان است، جستجو کنند؛ چرا که قادر مشتری برای کالای استخراجی خود در منطقه هستند. حتی آن کشورهایی که اقتصاد تولیدی دارند، کالاهایی را تولید می‌کنند که خریداری برای آنها در منطقه وجود ندارد. این واقعیت باعث شده است که الگوی امنیتی مبتنی بر مبادلات تجاری که اصل حاکم در غرب شده است، عملًا قادر امکان تحقق در منطقه باشد. راه دیگر تحقق نظام، از طریق شکل دادن به الگوی امنیتی مبتنی بر ایجاد ساختار قدرت سیاسی در کشورهای منطقه با «ویرگیهای دموکراتیک» می‌باشد. فرض بر این است که کشورهایی که دارای ساختار سیاسی هم‌سو دموکراتیک باشند، ضرورتی برای جنگ و منازعه نمی‌یابند و اختلافات را سعی می‌کنند از طریق مصالحه حل و فصل نمایند.^{۲۳} مشکل اصلی و اساسی در کشورهای منطقه این است که جهت وجود گسلهای متعدد و وسیع اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی حکومتها با چالش مواجه هستند.^{۲۴} به همین روی، هویت رژیم در هر جغرافیایی به طور کامل پذیرفته نشده است و در چنین شرایطی این امکان نیست که ساختار قدرت در تمامی کشورهای منطقه از ماهیت دموکراتیک برخودار شوند. برای رسیدن به ساختار سیاسی دموکراتیک، نیاز اولیه به وجود یک پارچگی فرهنگی است. اما واقعیت بسیاری از کشورهای منطقه، هم‌سو با این نیاز نیست. به جهت گسلهای است که بسیار مشکل است بتوان از تکامل و پایان فرایند دولت‌سازی در بسیاری از کشورهای منطقه صحبت کرد. هر زمان مناقشه و بحران به جهت تفاوت‌های غیرمتقطع و به عبارتی هویت‌های متفاوت و مجزا حیات یابد، فرایند دولت‌سازی به غایت نمی‌رسد^{۲۵} و در چنین صورتی، ساختار قدرت اصولاً ابزار و مؤلفه‌های ضروری برای شکل دادن به یک ساختار دموکراتیک را قادر می‌گردد.

الگوی امنیتی مبتنی بر ساختار هم‌سو و دمکراتیک در این منطقه عملیاتی نمی‌باشد؛ چراکه هنوز فرایند دولت‌سازی به غایت خود نرسیده است و گسلهای فزاینده مانع بزرگی بر سر تحقق این مهم هستند. راه دیگر برای تحقق نظم، سامان‌دهی به الگوی امنیتی مبتنی بر «همکاری و اشتراک مساعی» در تمامی زمینه‌های اقتصادی، سیاسی و نظامی است. این چارچوب لیبرال بر این نکته تکیه دارد که بازیگران از اشتراک منافع در بسیاری از حیطه‌ها برخوردار هستند و از طریق همکاری با کاهش هزینه‌ها به‌گونه‌ای بهینه، قادر به تأمین امنیت در هر دو شکل سخت افزاری و نرم افزاری آن هستند. در منطقه آسیای جنوب غربی، الگوی امنیتی مبتنی بر همکاری به شکل واقعی و عملیاتی آن تحقق نیافرته است. حمله به کویت و عدم اقدام به وسیله کشورهای عضو شورای همکاری، خود مؤید این موضوع است. الگوی امنیتی همکاری محور نیازمند اتفاق نظر در خصوص «اصول، هنجارها، قوانین و روابه‌های تصمیم‌گیری که در رابطه با یک موضوع^{۲۶} حیات می‌یابد»، می‌باشد. کشورهای منطقه به لحاظ تفاوت نظر درباره نقش آمریکا در منطقه، تفاوت در میزان دولت‌سازی که شرط لازم برای همکاری و هماهنگی است، فقدان وجود یک ساختار هنجاری واحد و توسعه نامتوازن اقتصادی از حداقل‌های ضروری برای به وجود آوردن شرایط نامناسب برای الگوی امنیتی ماهیتاً لیبرال ناتوان هستند. راه دیگر شکل دادن به نظم، شکل دادن به الگوی امنیتی مبتنی بر توازن قواست. با توجه به واقعیت‌های حاکم بر منطقه و به خصوص با توجه به ویژگی‌های داخلی کشورهای منطقه، تنها گزینه‌ای که در برابر می‌ماند تکیه بر این نوع درک از امنیت است. در این منطقه، هویت و هدف و عملکرد قوانین کاملاً خاص هستند و از کشوری به کشور دیگر فرق می‌کنند. در منطقه‌ای که امکان حیات بخشیدن به جامعه امنیتی یعنی محیطی که اعضاء تفاوت‌ها را از طریق صلح جویانه حل و فصل خواهند کرد،^{۲۷} وجود ندارد، تنوع گزینه‌های امنیتی به شدت کاهش می‌یابند. با در نظر گرفتن ویژگی‌های کشورهای منطقه، الگوی امنیتی مبتنی بر توازن قوا از نقطه نظر تصمیم‌گیرندگان، بالاترین میزان کارآیی و دستاورده را فراهم می‌آورد. از نظر اینان برای جلوگیری از جنگ، ایجاد ثبات و استقلال مطلوب‌ترین مکانیزم توازن قواست.^{۲۸} الگوی امنیتی از این نوع، به ضرورت ماهیت، توجه فراوانی را معطوف به

قدرت نسبی می سازد. به همین روی، سابقه تسلیحاتی یکی از وجوده مشخصه آن است. کارآمدترین شیوه برای جلوگیری از جنگ، حفظ استقلال و تداوم ثبات^{۲۹} براساس این الگو، این است که رقابت تسلیحاتی تنگاتنگ با کشورهای منطقه وجود داشته باشد. با توجه به اینکه در منطقه، ویژگیهای جامعه بین المللی که تأکید بر اعتبار قراردادها، رویه‌ها و قوانین وجود یک سری ارزش‌های مشترک دارند، اصولاً وجود ندارند و به جهت ماهیت هرج و مرج گرای سیستم بین الملل^{۳۰} که بر منطقه حاکم است، الگوی امنیتی حاکم بر منطقه که تأکید بر توافق دارد، سبب شده است که وسعت عمل فراوانی برای کشورهای مطرح جهانی به وجود آید. در این میان حضور و نقش آمریکا به عنوان یک قدرت هژمون، بیش از همیشه ملموس است. با در نظر گرفتن این واقعیت که «قدرت‌های هژمون تهدید آمیز هستند، نه به خاطر آنچه آنها انجام می‌دهند بلکه به خاطر آنچه آنها قادر به انجام آن هستند»^{۳۱} الگوی امنیتی مبتنی بر توافق دوگانه در منطقه با توجه به ساختار نظام بین الملل را به نمایش گذاشته است. کشورهایی که در حرگه دوستان قدرت هژمون جهانی هستند، به دلیل اینکه هر زمان به این نتیجه برسند که بازیگران دیگر منطقه بر آنها تفوق پیدا کرده‌اند می‌توانند از طریق توافق خارجی یعنی نزدیکی به قدرت هژمون ضعف پیش آمده را جبران کنند، می‌باشند. الگوی امنیتی بر توافق را مطلوب بیابند. اما کشورهای مخالف قدرت هژمون جهانی به لحاظ اینکه در صورت تضعیف موقعیت منطقه‌ای قادر نیستند به افزایش قدرت از طریق ائتلاف با یک قدرت بزرگ دست یابند، در بلند مدت الگوی امنیتی توافق دوار اکارآمد نخواهند یافت. جدا از کیفیت رابطه با قدرت هژمون که نقش فراینده‌ای در موفقیت یا عدم موفقیت الگوی امنیتی مبتنی بر توافق دارد، مجموعه‌ای از عوامل داخلی هم هستند که تأثیرگذار می‌باشند. کشورهای واقع در خاورمیانه از سه نوع بحران رنج می‌برند. «بحران اتحاد ملی» یکی از عوامل تضعیف کننده بسیاری از بازیگران منطقه است. اکثر این کشورها با گرایش‌های جدایی طلب مواجه هستند یا اینکه با کشورهای همسایه در خصوص بخششایی از سرزمین خود مشکل و مسئله دارند. بحران دیگر همانا «بحران هویت ملی» است. در بسیاری از این کشورها یک هویت فراغیر وجود ندارد که حکومت خود را با آن متمایز کند. در غالب این کشورها هویت

تکه تکه است و با تعویض حکومتها مواجه با هویت متفاوت ملی می شویم. غالباً حکومتها با توجه به پایگاه قومی، قبیله‌ای، زبانی، مذهبی و نژادی هویت ملی را ترسیم می سازند و چون این نوع هویت، ماهیت بخشی خاص دارد، نمی تواند خصلت همه گیر پیدا کند. این باعث شده است که بی ثباتی مزمن در رابطه با میزان رخنه حکومت در سطح کلی کشور وجود داشته باشد. «حران هویت رژیم» در بسیاری از کشورهای منطقه خود را نشان می دهد. هنوز حکومتها به این جمع بندی نرسیده اند که ساختار سیاسی براساس چه ارزشهایی در جامعه باید به اقدام پردازد. بر روی طیف سیاسی ارزشهای انقلابی، لیبرال، اقتدارگرا، محافظه کار و غیره که آیین را نهادینه سازد. به لحاظ بحرانهای سه گانه فوق که واقعیتی مزمن در منطقه است، الگوی امنیتی توازن قوا قادر به این نیست که امنیت را در شکل مطلوب آن فراهم کند. چرا که ساختار سیاسی از تسلیم به توازن داخلی یعنی افزایش ظرفیتها و توانمندیهای در داخل کشور عملأً محروم است. بحرانهای سه گانه موجب می شوند که ساختار سیاسی با تزلزل مشروعیت مواجه شود و در نتیجه از این توانایی بی بهره باشد که بتواند به سیچ منابع داخلی پردازد. الگوی امنیتی حاکم بر منطقه که براساس منطق توازن قوا شکل گرفته است، در بلندمدت قادر به این نیست که فرصت مناسب برای شکل گیری امنیت دائم و مستمر را به وجود آورد. به همین جهت است که در منطقه شاهد بی ثباتی، سابقه وسیع تسلیحاتی و ناتوانی در ایجاد نرخ قابل قبول رشد اقتصادی هستیم.

نتیجه گیری

کشورهای خامیانه با دو واقعیت غیرقابل کتمان روبرو هستند که برای بسیاری از آنان هر دو پدیده تهدید امنیتی محسوب می شوند که به معنای در خطر بودن بقای آنها باید به حساب آیند. حضور روبه افرون بازیگر هژمون جهانی در منطقه، منجر به این گشته است که کشورهای دوست قدرت هژمون به لحاظ اطمینان از حمایتهای فزاینده ضرورتی برای ایجاد پلهای ضروری برای همکاری و شکل دادن به ارزشهای مشترک برای حل و فصل اختلافات، جلوگیری از رقابت تسلیحاتی و ایجاد فضای مستعد برای توسعه اقتصادی متقابل نیابند.

کشورهای متعارض با قدرت هژمون هم به لحاظ احساس خطرکردن، مجبور به این شده اند که بخش فزاینده‌ای از منابع را به افزایش قدرت نظامی تخصیص دهند. واقعیت دیگر که اکثر قریب به اتفاق کشورهای منطقه با آن مواجه هستند، وجود سه بحران هم‌زمان است که کمترین تدبیری برای حل و فصل آن اتخاذ شده است. بحران اتحاد، بحران هویت ملی، و بحران هویت رژیم سبب گشته اند که این کشورها نتوانند به بسیج منابع برای حیات دادن به یک فضای امنیتی مساعد و مطلوب اقدام کنند. با توجه به این دو واقعیت است که متوجه می‌شویم چرا الگوی امنیتی حاکم بر منطقه که مبتنی بر مکانیزم توازن قواست، قادر به این نگشته است که ضریب امنیتی کشورهای مستقر در خاورمیانه را به میزان مطلوب برساند. منطقه به شدت آسیب‌پذیر در برابر فشارهای خارجی و به گونه‌ای فزاینده آسیب‌پذیر به لحاظ ویژگیهای داخلی اکثر کشورهای منطقه است. الگوی امنیتی مبتنی بر توازن قوادرصورتی با موفقیت روبه رو می‌شود که بحرانهای داخلی فیصله یابد و حضور قدرت هژمون در منطقه کاهش یابد و یا اینکه مدیریت شود.

پاورقیها:

1. Otta Hintze, "Military Organization and the Organization of the State," in Felix G. Ibert, ed., *The Historical Essays of Otta Hintze*, New York: Oxford University Press, 1975, p. 183.
2. Jack L. Snyder , *Myth of Empire: Domestic Policies and International Ambition*, Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1991, p.14.
3. Glenn Hastedt & Kay Knickrehm, eds., *Toward the Twenty First Century: A Reader in World Politics*, New York: Prentis-Hall, 1994, p.142.
4. Frederick H. Hartmann, *The Relations of Nations*, New York: Macmillan, 1973, p.83.
5. Robert Osgood, *Ideas and Self Interest in American Foreign Relations*, Chicago: Chicago University Press, 1953, p.4.
6. Even Luard, *The Balance of Power: The System in International Relations 1648-1815*, London: Macmillan, 1992, p. x.
7. Michael Mastanduno, David A. Lave & J. John Ikenberry, "Toward a Realist Theory of State Action," *International Studies Quarterly*, vol. 33, 1989, p.457.
8. Mark W. Zacher & Richard A. Mathew, "Liberal International Theory: Common Threads: Divergent Strands," in Charles W. Kegley Jr., ed., *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge*, New York: St. Martin's Press, 1995, p.107.
9. Richard Schultz, "Introduction to International Security?" In Richard Schulz, Roy Godson and Ted Greenwood, *Security Studies for the 1990s*, Washington: Brassey's 1993, p. 45.
10. Samuel P. Huntington, "The Lonely Superpower," *Foreign Affairs*, vol. 78, no. 2, March-April 1999, p. 35.
11. Inis. L. Claude, "The Balance of Power Revisited," *Review of International Security*, vol. 15, April 1989, p. 78.
12. Michael J. Smith, ed. *Realist Thought from Weber to Kissinger*, Baton Rouge, LA: Louisiana Stak University Press, 1986, p.12.
13. Michael J. Smith, "Antecedents in Classical Political Thought: Thucydides, Machiavelli and Hobbs," in Michael J. Smith., ed., *Political Thought from Weber to Kissinger*, Baton Rouge, LA.: Louisiana State University, 1986.
14. Hedley Bull, "The Grutian Conception or International Society," in Ka:

- Anderson and Andrew Hurrel, eds., *Hedley Bull on International Society*, London: Macmillan, 1995, p. 8.
15. Stephen Krasner, "Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables," in Stephen Krasner ed., *International Regimes*, Ithaca: Cornell University Press, 1983, p. 2.
  16. Thomas J. Christensen, "Spirals, Security and Stability in East Asia," *International Security*, vol. 42, no. 4, 2000, p.196.
  17. Barry Buzan & Gerald Segal, "Rethinking East Asian Security," *Survival*, vol. 39, no. 2, pp. 3-21.
  18. Robert W. Cox & J. Sinclair Timothy, *Approaches to World Order*, New York: Cambridge University Press, 1996, p. 243.
  19. Deutsch & David Singe, "Multipolar Power System and International Stability," *World Politics*, vol. 16, no. 3, pp. 390-406.
  20. Nico Schrijver, "The Changing Nature of State Sovereignty," *British Yearbook of International Law*, Oxford: Clarendon Press, 2000, p.7.
  21. Barry Buzan, "From International System to International Society: Structural Realism and Regime Theory Meet the English School," *International Organization*, vol. 47, no.3, Summer 1993, p. 341.
  22. Richard Rosecrance, *The Rise of Trading State: Commerce and Conquest in the Modern World*, New York: Basic Books, 1986.
  23. Michael W. Doyle, "A Liberal View: Preserving and Expanding Liberal Pacific Union," in T.V. Paul and John A. Hall, eds., *International Order and World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
  24. Victoria Schofield, *Kashmir in the Crossfire*, London: I. B. Tauris, 1996, pp.164-89.
  25. Donald L. Horowitz, *Ethnic Groups in Conflict*, Berkeley: University of California Press, 1985, p. 96.
  26. Krasner, op.cit., p.1.
  27. Karl Deutsch, *Political Community and the North Atlantic Area*, Westport, Conn.: Greenwood, 1957, p. 5.
  28. Michael Sheehan, *The Balance of Power: History and Theory*, London: Routledge, 1996, p.127.
  29. Martin Wight, *Power Politics*, London: Leicester University Press, 1995, p.169.
  30. Bruce Palmer, "Strategic Guidelines for the United States in the 1980s," in

Bruce Palmer, ed., *Grand Strategy for the 1980s*, Washington, D.C: American Enterprise Institute, 1978, p.73.

31. Randal L. Schwelter & William C. Wolfforth, "Power Test: Evaluating Realism in Response to the End of the Cold War," *Security Studies*, vol. 9, no. 3, Spring 2000, p. 74.

